

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

А. М. Івановська

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права*

УДК 342.565.2 (477)

ПИТАННЯ ПОЛІТИКИ І ПРАВА В ДІЯЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ

Досліджуються питання співвідношення політики і права в діяльності органів конституційного контролю, функціональних меж діяльності Конституційного Суду України, покликаних забезпечити для органу конституційної юрисдикції роль гаранта верховенства Конституції України у правотворчій і правозастосовчій практиці, його позаполітичний статус неупередженого арбітра в системі поділу влади, не допустити перетворення Конституційного Суду України на орган, що став би інструментом для забезпечення інтересів окремих політичних сил.

Ключові слова: конституційний контроль, Конституційний Суд України, рішення Конституційного Суду, політика, право, незалежність Конституційного Суду України.

Становлення Української держави супроводжується складним процесом запровадження інститутів правової держави. Складність та неоднозначність цих процесів можна простежити на прикладі функціонування органу правової охорони Конституції — Конституційного Суду України. Перший Закон про Конституційний Суд було прийнято ще в 1992 році, але сформований він був лише після прийняття Конституції України 1996 року і ухвалення нового Закону України “Про Конституційний Суд України” [1]. З того часу Конституційний Суд України почав діяти як єдиний орган конституційної юрисдикції в Україні, ухвалюючи відповідні рішення та висновки, спрямовані на забезпечення верховенства Конституції України, на захист прав громадян і конституційного правопорядку.

Практика діяльності Конституційного Суду України в умовах відсутності попереднього досвіду конституційного судочинства, низької правової культури і правосвідомості громадян України, намагання посадових осіб державного апарату проігнорувати конституційні приписи, спроб окремих владних структур вийти за межі окресленої Основним законом сфери їх компетенції, вдаватись до власного суб’єктивного тлумачення норм Конституції України та цілий ряд інших негативних чинників надають додатковій необхідності дослідженню питання про правовий статус органу конституційної юрисдикції та його ролі в політичних процесах.

Проблемні питання політики і права в діяльності Конституційного Суду України неодноразово були предметом висвітлення в юридичній літературі. Зокрема цю проблему досліджували В. Бойко, В. Гергелійник, В. Кряжков, Л. Лазарев, П. Мартиненко, Ж. Овсепян, А. Портнов, М. Савчин, В. Скомороха, В. Стефанюк, В. Тацій, В. Тихий, М. Тесленко, Ю. Тодика, В. Шишкін. Незважаючи на наявність теоретичних досліджень у цій галузі, питання впливу політики на діяльність Конституційного Суду України є надзвичайно актуальним і потребує подальшого теоретичного обґрунтування та законодавчого вдосконалення.

Політичний аспект Конституційного Суду України заслуговує на особливу увагу, оскільки Конституційний Суд України є важливим елементом політичної системи. Він покликаний забезпечувати політичну стабільність, сприяти розвитку політичних процесів у встановлених Конституцією України рамках. Однак політична функція Суду може і повинна здійснюватись лише у формі судового розгляду. Саме у цьому випадку його позиція в якості арбітра, посередника, миротворця має правове значення і тягне за собою юридичні наслідки, обов'язкові для учасників конституційно-правових відносин.

Виходячи з викладеного, метою цієї публікації є дослідження функціональної спрямованості конституційного правосуддя в системі поділу влади, функціональних меж діяльності Конституційного Суду України, зумовлені потребою не допустити перетворення Конституційного Суду України на орган, що став би над усім державним механізмом влади та над самим Основним Законом держави або інструментом для забезпечення інтересів окремих політичних сил.

Про виняткову політичну важливість рішень органів конституційної юрисдикції свідчить місцезнаходження судів у системі державних органів, які можуть:

- 1) очолювати судову систему та координувати діяльність законодавчої, виконавчої та судової гілок влади (Верховний Суд США);
- 2) знаходитися над всіма гілками влади як окремий єдиний орган конституційної юрисдикції (Конституційний Суд ФРН);
- 3) існувати як елемент системи стримувань та противаг щодо концентрації державної влади у руках парламентської більшості, яка контролює законодавчу та виконавчу гілки влади у парламентських республіках (кінець XIX ст., Європа);
- 4) гарантувати верховенство законодавчої влади у державі: рішення органу конституційної юрисдикції обов'язкові для всіх органів державної влади, крім парламенту (IV Французька Республіка, Польща);
- 5) створюватися як засіб контролю над парламентом з боку президента та виконавчої влади (V Французька Республіка).

Варто зауважити, що при здійсненні конкретизації та тлумачення у процесі конституційного нормозастосування є велика небезпека перетворення судових органів на “верховних суверенів” або найвищих законодавців, які здійснюють політичну функцію, тобто створюють право, що має найвищу юридичну силу. Величезний вплив конституційних судів на політичний процес можна також пояснити змістом їх повноважень: вони можуть проголосити нечинними правові акти, прийняті органами державної влади, які посідають вищі щаблі державної ієрархічної системи.

Точки зору про те, що поряд з виконанням судових функцій Конституційний Суд одночасно здійснює і політичну діяльність у юрисдикційній формі, дотримується багато конституціоналістів. Серед них і Ж. І. Овсепян, яка розмежовує дві сторони у процесі політизації конституційної юрисдикції:

- 1) загальну політизацію конституційного контролю порівняно з обома гілками влади, разом взятими;
- 2) односторонню політизацію — орієнтацію конституційних судів на “стримування” або “підтримку” однієї з політичних гілок.

Друга ситуація представляє небезпеку, оскільки створює загрозу дестабілізації влади. Загальна ж політизація конституційної юрисдикції може бути визначена як

в цілому позитивний процес підвищення ролі конституційних судів в політичній системі при умові, що ним (цим процесом) не порушується спеціалізація судового конституційного контролю в механізмі розподілу влади в якості правової гілки влади [2, с. 32].

Особливості функціонування Конституційного Суду України в механізмі державної влади обумовлені формами його процесуальної діяльності. Положення Основного закону України та Закону України “Про Конституційний Суд України” [1] орієнтують його на вирішення питань права. Політичне положення, юридичний статус і суспільне сприйняття інституту конституційної юрисдикції в Україні залежатимуть, насамперед, від його максимального віддалення й відокремлення від прямого політичного процесу [3, с. 29]. Позаполітичний статус органу конституційної юрисдикції має принципове значення, адже політично залежний Конституційний Суд України автоматично стає неспроможним виконувати повноваження, передбачені ч. 1 ст. 150 Конституції України: вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність): законів та інших правових актів Верховної Ради України; актів Президента України; актів Кабінету Міністрів України [4]. Досягнення позаполітичного статусу означає, насамперед, що Конституційний Суд України повинен відмовитись від тлумачення політичних питань, не виражених у правових нормах [5, с. 63]. Інакше кажучи, Конституційний Суд України повинен уникати політизації конституційної юрисдикції та юридизації політики.

Сьогодні дуже важко визначити критерії відповіді на запитання щодо того, де закінчується сфера конституційного судочинства і починається політична сфера діяльності. Наприклад, рішення Конституційного Суду України про неконституційність смертної кари від 29 грудня 1999 року [6], будучи досконалим юридичним документом, має також велике політичне значення та вплив, оскільки базується на природно-ліберальних підходах, зокрема щодо визнання та захисту невідчужуваного права людини на життя. Величезне політичне значення мають і інші рішення Конституційного Суду України, зокрема рішення у справі про застосування української мови [7], що навіть спричинило обмін дипломатичними нотами між Росією та Україною.

25 грудня 2003 року Конституційний Суд України ухвалив історичне рішення у справі щодо строків перебування на посту Президента України [8]. Як відомо, згідно з рішенням єдиного органу конституційної юрисдикції в Україні Президент України Л. Кучма мав право балотуватися на посаду глави держави на президентських виборах у жовтні 2004 року. Також загальновідомо, що частина третя ст. 103 Конституції України недвозначно говорить про те, що “одна й та сама особа не може бути Президентом України більше ніж два строки підряд”. Фактично Рішення Суду України від 25 грудня 2003 року для багатьох фахівців виглядало алогічним та таким, що не ґрунтується на конституційних нормах. На думку М. Д. Савенка, це рішення за формою було рішенням єдиного органу конституційної юрисдикції. Однак за змістом його проблематично назвати актом конституційного правосуддя, оскільки воно не містило належного правового обґрунтування, базувалося на неправильно застосованих та інтерпретованих положеннях Конституції України, що давало підстави припустити наявність упередженості Конституційного Суду України, політичного підходу до вирішення спірного питання [9].

Політичний підтекст містять і багато інших рішень Конституційного Суду України, які були прийняті протягом останніх років, особливо ті, які стосуються розподілу компетенцій між гілками влади.

Найбільш резонансним рішенням Конституційного Суду України, яке має яскраво виражене політичне забарвлення, є Рішення від 30 вересня 2010 року у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України “Про внесення

змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 року № 2222–IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) [10].

Питання про перегляд Конституційним Судом України Закону № 2222 до цього процесу ініціювалося неодноразово. Так, Закон № 2222 [11] уже був об’єктом розгляду Конституційного Суду України у 2008 році за ініціативою 102 народних депутатів України [12], але не розглядався на предмет конституційності внаслідок порушення суб’єктом права на конституційне подання правил звернення до Конституційного Суду України, визначених Законом України “Про Конституційний Суд України”. Виникає питання: чи може йтися про стабільність Основного Закону, якщо час від часу політики, а також спеціалісти у галузі права, наголошували на неконституційності Закону № 2222. Безперечно, 30 вересня 2010 року Конституційний Суд України прийняв доленосне для України рішення, що не може не позначитися на всій конституційно-правовій системі держави.

При цьому інституційна легітимність Конституційного Суду в результаті ухвалення цього резонансного рішення у короткостроковій перспективі наче не постраждала: рішення одразу визнали й почали імплементувати і парламент, і президент, і уряд. Із суспільною легітимністю в єдиного вітчизняного органу конституційної юрисдикції все навпаки: рівень суспільної довіри до нього залишається традиційно низьким. Так, згідно з соціологічним опитуванням Демініціатив Конституційному Судові не довіряє 42,4 % населення України і довіряє лише 23,5 %. Причому тенденція недовіри до єдиного органу конституційного судочинства в Україні, на жаль, тривка. Для порівняння: близько 70 % американців, понад 70 % німців, 70 % канадців, понад 80 % ізраїльтян задоволені тим, як Верховний (у ФРН — Конституційний) суд виконує свої обов’язки [13].

За такого дисбалансу інституційної та суспільної легітимності майбутнє Конституційного Суду України як інституції великою мірою залежить від правової легітимності його рішень. У разі браку юридичної переконливості актів суду “оформлення” через єдиний орган конституційного судочинства політичних преференцій можновладців втрачає будь-який сенс, оскільки судова “промульгація” не надає таким рішенням жодної додаткової вартості права. Суд, навіть найбільш чутливий до побажань політичного проводу, має цінність в очах останнього лише тоді, коли судді, по-перше, хоча б видаються більш-менш незалежними у своїх рішеннях і, по-друге, можуть знайти переконливі правові аргументи для обґрунтування політичних рішень.

На жаль, юридична аргументація Конституційного Суду України у рішенні № 20–рп/2010 [10] дивує своєю “лаконічністю”. Перше, що впадає у вічі, — відповідаючи на питання надзвичайної конституційної ваги, які виходять далеко за межі формального права, Конституційний Суд України обмежився вісьмома сторінками тексту, з яких більше половини містять перелік складу суду та переказ конституційного подання. Втім, воно й не дивно, оскільки суд у своєму рішенні зумів оминати головне питання, на яке повинен дати відповідь: чи має він повноваження одноосібно змінювати Конституцію — акт установчої влади, на якому ґрунтується легітимність самого суду.

На це запитання можливі різні відповіді. Справді, в Європі суди конституційної юрисдикції, зазвичай, утримуються від оцінки конституційності змін до Основного закону, що набрали чинності. Про це у висновку № 457/2007 від 17 грудня 2007 року “Про конституційну ситуацію в Киргизській Республіці” свого часу зазначила Венеціанська комісія [14]. Втім, сучасний світ значно ширший за Європу, і подеколи “позаєвропейські” аналогії для України набагато доречніші за європейські. Наприклад, своїм рішенням від 5 червня 2008 року Конституційний суд Туреччини визнав неконституційними зміни до ст.ст. 10 та 42 Основного закону країни, що були ухвалені та набрали чинності у лютому того ж року і мали на меті скасувати заборону на носіння хіджабу в турецьких вишах. В основу судового рішення лягло переконання суддів, що поправки суперечать принципу секуляризму — одному з

наріжних каменів Турецької Республіки, хоча ст. 148 Основного закону країни обмежує юрисдикцію суду перевіркою лише форми та процедури ухвалення поправок, й аж ніяк не їхнього змісту [15].

Конституційний суд Південної Африки рішенням у справі *Matatiele Municipality v. President of the Republic of South Africa* (2) від 18 серпня 2006 року частково скасував 12-ту поправку до конституції країни, що “переводила” один із муніципалітетів зі складу однієї провінції до іншої [16]. Положення поправки, визнані неконституційними, набрали чинності 1 березня 2006 року, а їхнє скасування суд відстрочив на 18 місяців з моменту оприлюднення рішення у справі, тим самим наче запропонував парламентам переглянути спірні норми з урахуванням позиції суду. Варто наголосити, що південноафриканським суддям обґрунтувати такий крок було легше, ніж їхнім колегам з Анкари: ст. 167(4)(d) основного закону ПАР прямо уповноважує конституційний суд виносити рішення щодо “конституційності будь-яких поправок до конституції”.

До таких рішень належить і рішення Верховного суду Індії, який у справі *Minerva Mills v. India* від 31 липня 1980 р. визнав неконституційними деякі положення 42-ї поправки до Конституції від 1947 року [17]; рішення Верховного суду Бангладеш від 29 серпня 2005 року, яким той анулював п’яту поправку до конституції, що діяла протягом більш як 25 років [18]; судовому наказі Верховного суду Пакистану від 21 жовтня 2011 року, що ним головний суд країни назвав окремі новели 18-ї поправки до Основного закону такими, які порушують засадничий конституційний принцип незалежності судової влади, і звернувся до легіслатури з вимогою-клопотанням повернутися до розгляду поправки та переглянути її із врахуванням позиції суду.

У континентально-правових Аргентині та Коста-Ріці суди конституційної юрисдикції також скасовували зміни до національних конституцій, які на той час встигли стати її “тілом”. Навіть більше, 2007 року судова палата у конституційних справах Верховного Суду Венесуели взагалі вирішила, що судовому контролю підлягають лише ті конституційні зміни, котрі набули чинності [13].

Якщо говорити про “лаконічність” Конституційного Суду України, то необхідно зазначити, що суди, які цінують свою репутацію, навіть контроверсійні рішення намагаються виписати найбільш ґрунтовно. Так, згадане вище рішення Верховного Суду Бангладеш від 29 серпня 2005 року виписане на майже 400 сторінках. Верховний суд Індії виклав рішення *Minerva Mills v. India* на 89 сторінках. Два рішення Конституційного суду Південної Африки у справі *Matatiele Municipality* займають 80 та 61 сторінку відповідно. Рішення Конституційного суду Туреччини від 5 червня 2008 року — 35 сторінок. Проте кількість — не завжди показник якості. Врешті-решт, легендарне рішення у справі *Marbury v. Madison*, яким Верховний суд США запровадив конституційний судовий контроль, умістилося на 17 сторінках [13].

Отже, визнання неконституційними поправок до основного закону, що набрали чинності, аж ніяк не є ноу-хау українських політиків чи їхніх киргизьких колег. Головна проблема в тому, як юридично переконливо Конституційного Суду України ці поправки скасував.

Проблема незалежності єдиного судового органу конституційного контролю в Україні — Конституційного Суду України набуває сьогодні особливої актуальності. Конституційний Суд є правовим інститутом і не повинен безпосередньо стосуватись політики. Але не може залишитись непоміченим той факт, що Конституційний Суд України постійно зустрічається з питаннями, які знаходяться на межі права і політики. Суд в процесі розгляду будь-якої справи не може уникнути політичного аспекту, оскільки політика закладена вже в самій Конституції України. Вона гарантує політичні, соціальні, економічні й інші норми, виражені у формі правових приписів. Саме у конституційних принципах про основи конституційного устрою, про розподіл влади, права і свободи людини і громадянина закладено глибокий політичний зміст.

І в цьому розумінні Конституційний Суд України виступає як важливий елемент політичної системи, як частина механізму її саморегуляції і саморозвитку, служить забезпеченню політичної стабільності, розвитку політичних процесів у межах Конституції України.

Позаполітичний статус Конституційного Суду України означає, що Суд є вищим охоронцем Конституції України. Щодо інших вищих владних структур він виконує стримувальну й обмежувальну функції, забезпечуючи функціонування механізму влади у визначених рамках конституційних відносин поділу, рівноваги і взаємодії. Це означає, що Суд у своїй діяльності в аспекті контролю над актами вищих органів державної влади (Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України) сам не може зазнавати контролю зі сторони останніх. Навпаки, його завданням є підпорядкування політики праву. Рішення та висновки Суду вводять державну політику в рамки, визначені Основним Законом України, оскільки вони завжди повинні бути вирішенням питань права, а не актами політичної волі. Отже, Конституційному Суду України не притаманна політична функція. Дилема політики і права в діяльності Конституційного Суду України повинна розв'язуватись у той спосіб, що Суд прийматиме позаполітичні рішення, рішення, які не переступатимуть межу права [19, с. 7].

У цьому випадку важливим є те, що з позицій функціональної характеристики Конституційний Суд України є одним із судових органів, що незалежно здійснює свою діяльність у формі конституційного судочинства. Цей аспект у зіставленні з організацією всієї державної влади є переважаючим [20, с. 7]. Ст. 27 Закону України "Про Конституційний Суд України" вказує, що "судді Конституційного Суду України при здійсненні своїх повноважень є незалежними, підкоряються лише Конституції України та керуються цим Законом, крім тих законів або їх окремих положень, які є предметом розгляду Конституційного Суду України". Тому рішення Конституційного Суду України не є актами політичної волі і не можуть обумовлюватись мотивами політичної доцільності. Суд завжди вирішує питання права. Реалізація Конституційним Судом України своїх повноважень є не що інше, як здійснення правосуддя, яке полягає у застосуванні норм Конституції України до законів і інших правових актів, конституційність яких оскаржується в оцінці їхньої конституційності. Це означає, що конституційне правосуддя повинно слугувати принципу конституційної законності, а не політичним інтересам" [21, с. 23]. На значення цього функціонального аспекту діяльності органу конституційної юрисдикції вказував ще Алексіс де Токвіль. "Американці ... — писав він, — надали своїм суддям величезну політичну владу, водночас судді мають право виступати проти будь-кого тільки шляхом використання судового механізму. Цим значною мірою зменшується небезпека, яку таїть у собі така влада" [22, с. 96].

Незалежність Конституційного Суду України від сфери політики є однією із ключових передумов забезпечення верховенства Конституції України і здійснення реального поділу влади. У протилежному випадку Суд перетвориться з неупередженого арбітра на прихильника тієї чи іншої сторони в політичному протистоянні. Оскільки Конституція України є втіленням політико-правових норм, Конституційний Суд України, виступаючи на захист Основного закону, не може не сприймати проблем політики. Водночас правова сутність Конституційного Суду не дозволяє йому розглядати політичні питання. Тому рішення судового органу конституційного контролю, які повинні враховувати політичні аспекти, насамперед, повинні бути обґрунтованими із правових позицій, забезпечуючи верховенство права, а не політичну доцільність. Застосовуючи ті або інші конституційні норми до різних сфер політичного життя, Конституційний Суд України тим самим повинен вирішувати не політичні, а правові питання, утримуючи державне владарювання у встановлених конституційно-правових межах. Цим він опосередковано впливає на політичні відносини, виступаючи водночас не як учасник політичного процесу, а як охоронець Конституції України і права взагалі [23, с. 12–13].

Оскільки Конституція України втілює політико-правові норми, Конституційний Суд, виступаючи на захист Основного Закону, не може ігнорувати політичні проблеми. Саме судочинство Суду в рівній мірі, як законодавча і виконавча гілки влади, приймає участь у політичному процесі. Однак необхідно відзначити особливу роль юрисдикції Конституційного Суду, оскільки він здатен не лише брати участь, але і визначати межі та завдання цього процесу, причому це відбувається тим сильніше, чим більший вплив на політику справляє Конституція і чим менше обмежується Конституція способом політичного волевиявлення [24, с. 113]. Конституційний Суд не повинен формувати політичний процес. Не обмежуючи політику, він повинен підкорити її (особливо законотворчість) Конституції, і навіть якщо на його шляху виникають політичні цілі, він повинен шляхом “судового самообмеження” здійснювати свою роль.

Правова сутність Конституційного Суду, звичайно, не дозволяє йому розглядати політичні питання. У той же час одне із призначень Конституції як Основного закону полягає у визначенні меж політичних відносин. Пояснюється це тим, що Конституційний Суд, застосовуючи ті чи інші конституційні норми у різні моменти політичного життя, тим самим вирішує не політичне, а правове питання, стримуючи політику у встановлених конституційно-правових рамках. Тим самим він здійснює опосередкований вплив на політичні відносини, виступаючи одночасно не як учасник політичного процесу, а як охоронець Конституції і права в цілому [25, с. 96].

Таким чином, Конституційний Суд не може відсторонитись від проблем політики, оскільки політика закладена в самій Конституції. Суд не може також задовольнятися посередницькою місією у випадку виникнення правових і політичних конфліктів, оскільки, своєю компетенцією виступає на захист конституційного устрою країни. Інша справа, що рішення Конституційного Суду повинні мати правове обґрунтування, забезпечуючи верховенство права, а не політичну доцільність. Хоча позиція судді базується на праві, він її обґрунтовує у суді, але вона завжди тією чи іншою мірою збігатиметься з інтересами одних і суперечитиме інтересам інших політичних сил. Тому у громадській думці на цій підставі дуже легко можуть виникнути підозри щодо політичної прихильності того чи іншого судді або Суду в цілому. Разом з тим треба відверто сказати, що жоден конституційний суд не застрахований від недостатньо виважених рішень, тому причин для цього може бути багато. Але головним фактором об'єктивності рішень Суду є все-таки реальна незалежність судді.

Таким чином, очевидним є дуалізм суддівської діяльності при здійсненні конституційного правосуддя: з одного боку, суд приймає справу до розгляду та виносить рішення, керуючись правовими нормами, а з іншого, — його рішення мають величезне політичне значення. Особливо це стосується конституційного судочинства у розвинутих демократичних країнах, де суди, виносячи рішення, керуються не тільки позитивними конституційними нормами, а й неписаними конституційними нормами та принципами, а також здійснюють творче, тобто розширене тлумачення Конституції, що може викликати “підозру” щодо їх неупередженості та політичної незаангажованості.

Світова практика конституціоналізму показує, що органи конституційної юрисдикції провідних демократичних країн не розглядають питання політичного характеру. Тільки деполітизована конституційна юрисдикція може забезпечити утвердження верховенства закону. Таким чином, Конституційний Суд України, керуючись суто правовими критеріями, зобов'язаний визначити: де закінчується право та закон, і починається політика. Лише в такому випадку Конституційний Суд України зможе належним чином забезпечувати стабільність функціонування державного механізму і баланс влад. Вартою уваги в цьому аспекті є практика конституційного судочинства у США, яка засвідчила, що Верховний Суд не бере до розгляду тих питань, які можуть знайти вирішення політичними засобами [26, с. 196]. Для конституційного правосуддя як правосуддя неупередженого та політично

незаангажованого, а також для забезпечення динамічного балансу гілок влади та підсилення авторитету судових рішень, необхідно мати два типи гарантій щодо його здійснення: гарантії незалежності судів та гарантії щодо зовнішнього обмеження і внутрішнього самообмеження конституційних судів. Така необхідність гарантій значно підсилюється виключною важливістю належного здійснення конституційного правосуддя у сучасних конституційних демократіях, високим становищем органів конституційної юстиції в системі державних органів, необхідністю вирішення політичних конфліктів між центральними органами державної влади правовими засобами, тобто на підставі Конституції.

Отже, проблема взаємозв'язку політики і права в діяльності Конституційного Суду України вимагає подальшого всебічного дослідження. Детальне вивчення цього питання має важливе значення для перспективи розвитку єдиного органу конституційної юстиції в Україні, допоможе більш повно розкрити його значення і роль у житті суспільства, сприятиме утвердженню верховенства Конституції України та формуванню високої конституційної культури органів влади і громадян.

Список використаних джерел

1. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16.10.1996 р. № 422/96-ВР [Текст] // ВВР. — 1996. — № 49. — Ст. 272.
2. *Овсеян, Ж. И.* Судебный конституционный контроль в Российской Федерации: проблемы деполитизации [Текст] / Ж. И. Овсеян // Государство и право. — 1996. — № 1. — С. 32–42.
3. *Шаповал, В.* Становлення конституціоналізму в Україні: проблеми теорії [Текст] / В. Шаповал // Право України. — 1998. — № 5. — С. 25–31.
4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР [Текст] // ВВР. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
5. *Тихий, В.* Правотлумачення Конституційним Судом та правова природа його рішень [Текст] / В. Тихий // Вісник Конституційного Суду України. — 2001. — № 1. — С. 62–71.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статей 24, 58, 59, 60, 93, 190¹ Кримінального кодексу України в частині, що передбачає смертну кару як вид покарання (справа про смертну кару) від 29.12.1999 р. № 11-рп/99 [Текст] // ОВУ. — 2000. — № 4. — Стор. 114. — Ст. 126.
7. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 51 народного депутата України про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови) від 14.12.1999 р. № 10-рп/99 [Текст] // ОВУ. — 2000. — № 4. — Стор. 109. — Ст. 125.
8. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 53 і 47 народних депутатів України про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 103 Конституції України (справа щодо строків перебування на посту Президента України) від 25.12.2003 р. № 22-рп/2003 [Текст] // ОВУ. — 2003. — № 52. — Том 1. — Стор. 327. — Ст. 2830.
9. Окрема думка судді Конституційного Суду України Савенка М. Д. стосовно Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційними поданнями 53 і 47 народних депутатів України про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 103 Конституції України (справа щодо строків перебування на посту Президента України) [Текст] // ОВУ. — 2003. — № 52. — Том 1. — Стор. 327. — Ст. 2830.
10. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 252 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України “Про внесення змін до Конституції України” від 8 грудня 2004 року № 2222-IV (справа про додержання процедури внесення змін до Конституції України) від 30.09.2010 р. № 20-рп/2010 [Текст] // ОВУ. — 2010. — № 72/1 Спеціальний випуск; № 77. — Стор. 7. — Ст. 2597.

11. Про внесення змін до Конституції України : Закон України від 08.12.2004 р. № 2222–IV [Текст] // ВВР. — 2005. — № 2. — Ст. 44.
12. Ухвала Конституційного Суду України про відмову у відкритті конституційного провадження у справі за конституційним поданням 102 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України “Про внесення змін до Конституції України”, Закону України “Про внесення зміни до розділу IV “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про Конституційний Суд України” від 05.02.2008 р. № 6–у/2008 [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/va06u710-08>.
13. Друзенко, Г. Конституційний Суд України: на шляху до інституційного суїциду [Текст] / Г. Друзенко // Дзеркало тижня. — 2010. — № 41. — 6 листопада.
14. Opinion on the Constitutional Situation in the Kyrgyz Republic. Opinion no. 457/2007 Strasbourg, 17 December 2007. — European Commission for Democracy Through Law (Venice Commission) / Adopted by the Commission at its 73rd plenary session (Venice, 14–15 December 2007) based on comments by Ms A. Nussberger, Mr E. Tanchev, Mr A. Fogelklou [Electronic Resource] Venice Commission. — URL : [http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD\(2007\)045-e.asp](http://www.venice.coe.int/docs/2007/CDL-AD(2007)045-e.asp).
15. Decision of Constitutional Court of Republic of Turkey / Date: 05.06.2008; Number: E.2008/16, K.2008/116 [Electronic Resource] Constitutional Court of Republic of Turkey. — URL : <http://www.anayasa.gov.tr/index.php?l=content&lang=en&id=141>.
16. Matatiele Municipality and Others v President of the Republic of South Africa and Others (2) (CCT73/05A) [2006] ZACC 12; 2007 (1) BCLR 47 (CC) (18 August 2006) [Electronic Resource] SAFLII. — URL : <http://www.saflii.org/za/cases/ZACC/2006/12.pdf>.
17. Khanna, J. O. Minerva Mills Ltd. & Ors vs Union Of India & Ors on 31 July, 1980, Equivalent citations: 1980 AIR 1789, 1981 SCR (1) 206 / J. O. Khanna [Electronic Resource] Indian Kanoon — Search engine for Indian Law. — URL : <http://indiankanoon.org/doc/1939993>.
18. In the Supreme Court of Bangladesh [Electronic Resource] bdnews24.com. — URL : <http://bdnews24.com/image/5th%20Amendment.pdf>.
19. Скомороха, В. Конституційне правосуддя — веління часу [Текст] / В. Скомороха // Право України. — 2001. — № 10. — С. 3–8.
20. Скомороха, В. Вплив конституційної юстиції на розвиток українського конституціоналізму [Текст] / В. Скомороха // Право України. — 2000. — № 12. — С. 3–8.
21. Шишкін, В. Організація судустрою в світлі вимог ст. 6 Європейської конвенції про захист прав [Текст] / В. Шишкін // Право України. — 2000. — № 9. — С. 21–23.
22. Токвіль, А. де. Про демократію в Америці [Текст] / А. де Токвіль. — К. : Всесвіт, 1999. — 587 с.
23. Тесленко, М. Взаємозв’язок права і політики в діяльності Конституційного Суду України [Текст] / М. Тесленко // Право України. — 1999. — № 10. — С. 11–13.
24. Кряжков, А. В. Юрисдикція Конституційного Суду и структура Конституції. От правового государства к конституционному государству [Текст] / А. В. Кряжков, Ханс Х. Кляйн // Государство и право. — 1999. — № 8. — С. 111–114.
25. Тесленко, М. В. Судебный конституционный контроль в Украине [Текст] / М. В. Тесленко. — К. : Ин-т государства и права им. В. М. Корецкого НАН Украины, 2001. — 344 с.
26. Лафитский, В. Основы конституционного строя США [Текст] / В. Лафитский. — М. : НОРМА, 1998. — 272 с.

*Рекомендовано до друку кафедрою конституційного,
адміністративного та фінансового права
Хмельницького університету управління та права*

Надійшла до редакції 01.12.2011

Ивановская А. Н. Вопросы политики и права в деятельности Конституционного Суда Украины

Исследуются вопросы соотношения политики и права в деятельности органов конституционного контроля, функциональных пределов деятельности Конституционного Суда Украины, призванных обеспечивать для органа конституционной юрисдикции роль гаранта верховенства Основного Закона Украины в правотворческой и правоприменительной практике, его внеполитический статус беспристрастного арбитра в системе разделения властей, не допустить превращения Конституционного Суда Украины в орган, который стал бы инструментом для обеспечения интересов отдельных политических сил.

Ключевые слова: конституционный контроль, Конституционный Суд Украины, решения Конституционного Суда, политика, право, независимость Конституционного Суда Украины.

Ivanovska, A. M. Policy and Law in Activity of the Constitutional Court of Ukraine

The question of the relationship between politics and law in the activities of constitutional review investigate, the functional limits of the Constitutional Court of Ukraine, designed to provide for the authority of constitutional jurisdiction of the role of guarantor of the rule of the Constitution of Ukraine in the making and enforcement practices, its non-political status of an impartial arbiter in the system of separation of powers, to prevent the conversion of Constitutional Court of Ukraine in the body, which would become an instrument to safeguard the interests of certain political forces.

Key words: constitutional control, the Constitutional Court of Ukraine, the Constitutional Court, politics, law, independence of the Constitutional Court of Ukraine.

